

Literatura română la Casa Răsăritului German

(prima publicare în „Curentul“ din München, anul LIII nr. 6002, decembrie 1991, pag. 3)

În ce zodie s-or fi aflând literele române și cele germane, când șed față-n față? La Düsseldorf, capitala unui *Land* cârmuit de social-democrați de când îi lumea, există în apropierea gării centrale o *Casă a germanității de est* (*Haus des Deutschen Ostens*). Odată cu spintecarea cortinei de fier, era firesc ca și așa-zisa *Ostpolitik*, declanșată cu peste două decenii în urmă de Walter Scheel și Willi Brandt, să capete accente noi. Acum doi ani au fost invitați oameni de litere din Ungaria, acum un an a urmat breasla poloneză. În marele an de grație 1991 a fost rândul românilor. Totul a fost facilitat prin originea bănățeană a actualului director, domnul doctor Walter Engel. Ca organizatori au figurat de asemenea Universitatea „Heinrich Heine” din Düsseldorf și administrația culturală a municipiului. Trebuie subliniat că în vremea sa berlineză, Caragiale era un admirator al poetului Heine, care a murit, și el, în exil, la Paris, unde e și acum vizitat de admiratorii din toată lumea. Revenind la ale noastre prezente, iată un mecenat solid, o mare șansă pentru scriitorii români, pentru munca și talentul lor. În cele ce urmează, prima oară de la *revoluție*, conștient de conotațiile date de bolșevici, de octombrie care se sărbătorea în noiembrie și mai nou de 22 decembrie 1989, *corespondentul Curentului* a notat, printre altele:

Diferența dintre scriitorii români și cei ex-redegiști (din Dădăraș, DDR, deci scriitori dădărăi, pentru a plăsmui post-mortem un trist termen, mort în fașă) este foarte mică, în ciuda diferențelor de limbă și de mentalitate. În privința aceasta, socialismul real existent a fost necruțător, fără deosebire ... etc. etc. Doamna Sarah Kirsch și domnul Heinz Czechowski nu au prea putut să expună publicului gama atât de variată și de complicată a subteranului literar, fiind pur și simplu bruiiați de colegii lor valahi. Cei doi au avut măcar rara ocazie de a fi concomitent actori și spectatori în acest joc, un teatru absurd de după dictatură. Mult mai semnificativă ni s-a părut diferențele dintre scriitorii români și cei de limbă germană din România, asta pe fundalul istoriei lor comune, de la Gheorghe Gheorghiu-Dej la Nicolae Ceaușescu. Tocmai în acest sens, *căruța lui Tudoran* a scârțâit cel mai strident.

Nu s-a discutat, de fapt, cu toate că acesta fusese scopul întâlnirii. Fiind un admirator al lui Hans-Georg Gadamer, un adept al hermeneuticii, repet succint teza fundamentală a acestuia: trebuie să îți faci timp pentru a-l înțelege pe cel cu care te întâlnești, să îl descoperi în tine, prin trăsăturile comune, să te pregătești sufletește și să îți dorești *statul la taifas*, să aștepți și să te bucuri de eventualele întrebări surprinzătoare, care să te dumirească în ultimă instanță pe tine însuși, cât de mărginit poți fi și te poți simți ca om. *Minunea acesta* nu s-a putut împlini, nu s-a putut

percepe nici măcar ca abordare, ca început, ca șansă.

Caragiale Ion Luca, Conu Iancu, a inventat o coajă de banană, pentru a desluși, a-i incita pe vechii săi prieteni rămași în țară, asupra banalului, care există în dosul tensiunii dintre mentalități. Marele noroc la Düsseldorf a fost că a plouat ca la Bacău, dacă nu mai rău. Totul a curs, ca o ploaie rea de toamnă, direct în Rin, iar Dunărea ... era departe, undeva spre sud, undeva spre est, cândva albastră...

Există însă realmente și un câștig, căci lozul a fost mare și s-a citit într-adevăr literatură bună, română și germană din România, sau din răposatul Dădăraș. Spațiu redus al ziarului ne obligă să enumerăm doar pe scurt, câte s-au petrecut, în speranța de-a putea dezlâna pe larg, hermeneutic, cândva...:

6 noiembrie - deschiderea oficială, scriitoarele Sarah Kirsch și Ana Blandiana, pe fundalul unui dramatic meci de fotbal dintre nemți și olandezi.

7 noiembrie, dimineața, *Werkstattgespräch*, masă rotundă; la ora trei după masă, Ștefan Bănuțescu și Heinz Czechowski, seara, Mircea Dinescu și Joachim Wittstock, lecturi fără pauze între ele, aproape ca la olimpiadă.

8 noiembrie, la universitate, referate critice privind recepția literaturilor române și germane, în spațiul străin lor, ținute de Dieter Roth și Walter Engel. Cu întârziere, după masă, Ioan Alexandru și Oskar Pastior, iar seara, poezie de Ștefan Augustin Doinaș și Dieter Söllner. După aceea, o masă rotundă moderată de Peter Motzan. Pentru cei îndrăgostiți fatal de literatură, la sfârșit, un film despre Paul Celan. Un program plin, care a salvat *Forum*-ul literar, dând cuvânt cuvântului.

Din partea redacției au fost formulate două întrebări, adresate participanților care veneau direct și care urmau să se întoarcă în România. Doar două personalități au răspuns, poezii Doinaș și Alexandru. Dar și refuzul unui răspuns este într-un fel un răspuns. Mai întâi întrebările:

1. Cum apreciați ultima venire a minerilor din Valea Jiului la București?
2. Credeți că minerii vor mai veni și în viitor, și dacă da, din ce motive?

Iată răspunsurile:

DI. Ștefan Augustin Doinaș:

1. Ultima mineriadă a determinat căderea guvernului Petre Roman (cădere care era necesară, având în vedere greutățile în care a adus țara); dar faptul nu schimbă deloc caracterul ca atare al venirii minerilor: o manifestare a violenței iraționale, un semn clar de încălcare a legalității, un simptom al lipsei de democrație reală în România, dovadă că mentalitatea comunistă la nivelul conducerii de stat creează instrumente de forță ale jocului politic, instrumente-bumerang, pe care nu le poate controla și stăpâni. Minerii, ca adversari și agresori ai intelectualității, rămân un pericol potențial.

2. Da, e posibil să mai vină. Ei au fost un cobai politic al F.S.N. (în special, al lui Ion Iliescu): li s-a creat un complex condițional, așa cum a făcut Pavlov cu câinele său - care ajunsese să saliveze, când auzea clopoțelul - și acest complex lamentabil va

funcționa mereu: ori de câte ori minerii vor avea interese proprii, sau vor face jocul intereselor altora, ei vor porni cu bâte și securi spre București, *ca să facă dreptate*; adversarii și victimele lor pot să fie de fiecare dată altă categorie de oameni. Lozinca lor *Noi nu gândim, noi muncim* arată clar că sunt un mădular bolnav al societății noastre: ei știu să practice o singură politică, aceea a bâtei.

Dl. Ioan Alexandru:

1. Parlamentul României este la ora de față instituția eroică, pentru că a reușit, prin câțiva lideri ai ei, să-l mențină neocupat, demn, în inima României, prin Crucea Morții și a Învierii, ce străjuie de-acum în candela de aur a tricolorului.
2. Dacă nu vom reuși să desăvârșim o democrație reală, primejdiile sunt la tot pasul, inclusiv venirea minerilor în Capitală. Suntem un popor european și nu ne putem sustrage exigențelor democrației.

P.S. Pentru varianta digitală, autorul a corectat greșelile de tipar și o serie formulări nu tocmai reușite. Textul ar fi o punte excelentă pentru o evaluare, dar termenul... (Heidelberg, februarie 2019)